

Понастоящем част от държавите на Балканския полуостров не са получили покана за членство в ЕС, а друга, сред които и България, вече са членове. Идентичната или сходна конституционна уредба на централните държавни органи – парламент и правителство при различни политически конфигурации в отделните страни членки на ЕС, спомага за съвместното им съжителство и функционирането на Съюза и като политическа организация.

В страните от Централна и Източна Европа новата конституционна уредба не е продукт на еволюционно развитие (с изключение на Чехословакия до окупацията ѝ от Хитлер през 1938 г.) (Танчев 2003: 221–222) и представлява реакция на предходния политически режим и система на управление (Bogdanor 1988: 7–9). Тези страни не възприемат модела на класическия парламентаризъм, а отчитайки опита на западноевропейските държави, са ориентирани към съвременните достижения на един сравнително рационализиран парламентаризъм (Tanchev 1992: 12–15). Отчита се, че след Втората световна война конституционните системи, изградени в духа на класическата традиция, претърпяват значителна еволюция. В следствие на промените в характера на политическия процес се наблюдават по-сложни взаимозависимости в рамките на разделените власти, като при това се отчита новото значение на изпълнителната власт – инициатор на политики (Grosser 1964: 162) при съхраняване на мястото и ролята на парламента като „арена“ на сблъсъци между мнозинството и малцинството, между общото мнение и всяка част от нацията (Мил 1885: 56–57).

В този контекст, Народното събрание заема централното място в конституционната и в политическата система на Република България (Стойчев 1995: 36) и съсредоточава широк кръг от правомощия във формирането и осъществяването на публичната власт. Най-общ преглед на компетентността и цялостната дейност на Народното събрание позволява да бъдат изведени две основни групи функции, които общонационалната представителна институция реализира – „конституционни“ и „политически“ (Близнашки 1995: 56-66; Киров 2004: 154-155).

В конституционните функции на Народното събрание се възплъщават основните направления на неговата парламентарната дейност, които се реализират в съответни юридически форми. В контекста на конституционната рамка представителното събрание

осъществява три основни функции – законодателна, конститутивна и контролна (Киров 2004: 155; Близнашки 2009: 49; Близнашки 2015: 138–154; Киселова 2017: 152–160).

Политическите функции на парламента (Близнашки 2015: 133–137) не са постоянна величина, а се видоизменят в зависимост от времето и обстоятелствата, свързани с характера на политическия режим (Буруджиева, Канева 2007: 144; Манолов 2005: 124). Тази група функции на Народното събрание могат да се разгледат в по-широкия контекст на българската политическата система, като вниманието се насочва към ролята, която парламентът изпълнява в демократичния политически процес за политическа интеграция (формиране на разбиране и на мнение) и национална консолидация (формиране на позиция), от една страна. И в по-ограничения контекст взаимодействието на Народното събрание с останалите национални институции на публичната власт, като ударението се поставя върху основните направления в дейността на парламента (насочване към конкретно политическо действие), от друга страна. Народното събрание осъществява конституционните си функции чрез актовете, които приема в определена юридическа форма. Подготовката на тези парламентарни актове, както и политическите си функции, Народното събрание реализира чрез публични политически дебати, в които свободно могат да участват всички народни представители без заплахата от наказателно преследване[4]. Парламентарното красноречие се явява както средство, така и продукт на дейността на общонационалната представителна институция (Стефанова 2017: 114).

Днес парламентарните дебати в пленарната зала на Народното събрание са открити и публични. Публикуват се видеозаписи и стенограми от заседанията на парламента и неговите комисии. До 1771 г. във Великобритания, родината на парламента и на парламентаризма, заседанията на Парламента са били тайни и е съществувала забрана за публикуването на дебатите (Трубицина 1978: 83–92; Трубицина 1999), като не се допуска дори воденето на бележки в камарите (Беглов 2002; Прутков 2012).

Политическото красноречие на народните представители достига до гражданите най-често чрез медиите – традиционни[5] и „нови“ (метамедии) (Михайлов 2019). След печатните медии радиото (Чолаков 1996: 212–214; Арнолд 2000; Гелър 2003; Ангелова 2007), телевизията (Peters 1985; Василева 2000; Брадшоу 2008) и „новите“ медии (уебсайтове, платформи, социални мрежи, блогове)[6] са изобретения, които играят съществена роля за популяризиране след Първата и съответно Втората световна война и

през ХХІ в. както на дейността на законодателния орган, така и на отделни политически лидери – оратори. Изразът „да говориш със страната” става действителност след въвеждане в употреба на микрофона и камерата с възможността (Stonier 1983; Saxby 1990; Steven 1993; Sorlin 1994; Friedlan 2003; Glasser 1999; Gillmor 2004; Прутцков 2013) за радио-, телевизионни и онлайн излъчвания. Развитието на интернет като дом на „новите медии“ е свързано с протичане на процеси, които неизбежно засягат дейността на парламента и имат социално-политически измерения (Осиковски 2017)[7].

Какво е състоянието на парламентарната демокрация и на парламентарния дебат в България през последното десетилетие? В българската политическа система и в конституционна практика има множество симптоми на противоречивия феномен наречен постдемокрация (Крауч 2012: 28–29). Такива симптоми има във функционирането както на правовата и социалната държава[8], така и на парламентарната демократична държава, чието олицетворение е Народното събрание, консолидиращо гражданското общество в политическата държава. На изпитание през последното десетилетие вече е подложена и същината на парламентарната демокрация в България. Основание за този извод дават следните тенденции.

На първо място, принципът, че Народното събрание работи при „открити врати“, беше съществено засегнат. Изказванията от парламентарната трибуна, които се излъчват на живо, са много по-конкурентни, отколкото ако бъдат проследявани през писмените стенограми седмица – две по-късно. Публичността на парламентарния дебат беше ограничена с финансови аргументи. Преките излъчвания на парламентарните дебати по специална радио-честота в ефира на БНР бяха прекратени[9], а излъчванията „на живо“ на Националната телевизия бяха прехвърлени от БНТ 1 в сравнително по-слабо гледаната програма на БНТ 2[10]. Все още не е изпълнена разпоредбата на чл. 51, ал. 1 от Правилника на 44-та легислатура, че откритите заседания на Народното събрание се предават пряко и от парламентарен телевизионен канал (БНТ). За в бъдеще следва да бъде предвидена възможност за онлайн излъчване на всички открити заседания на парламентарните комисии. В момента по решение на постоянната комисия заседанието ѝ се излъчва в реално време в интернет чрез интернет страницата на Народното събрание (чл. 31, ал. 1, изр. второ от Правилника на Народното събрание). *De lege ferenda* правилото за изрично решение за онлайн излъчване на заседанието трябва да важи за временните

парламентарни комисии за анкети и проучвания, когато важни държавни интереси налагат това или се обсъждат документи, класифицирани по Закона за защита на класифицираната информация.

На следващо място, принципът за хоризонтално разделение на властите също беше засегнат. Значителна част от формалните процедури при осъществяване на парламентарното управление вече са загубили своя автентичен социално-политически смисъл. Могат да бъдат дадени такива примери от достъпни доклади, публикувани на сайта на Народното събрание (<https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS>), както при осъществяване на парламентарните конституционни функции (законодателна дейност, конститутивни правомощия, формално упражняване на парламентарен контрол), така и при политическите функции. Правило в парламентарната държава е, че правото на законодателна инициатива принадлежи преимуществено на правителството, а само по изключение на народни представители. През изминалото десетилетие това правило беше изоставено и в действащото 44-то Народно събрание броят на законопроектите внесени от народни представители вече се изравнява с този на правителството, което е видно от таблицата по-долу (Източници: 2018, посетен на 01.12.2019 <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia3.pdf, с. 7>; 2018, посетен на 01.12.2019 <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia4.pdf, с. 7>; 2018, посетен на 01.12.2019; <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia5.pdf, с. 7>; 2019, посетен на 01.12.2019; <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia6.pdf, с. 7>; 2019, посетен на 01.12.2019, <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia7.pdf, с. 7>):

Вносител Сесия	Трета сесия 11.01- 05.04	Четвърта сесия 16.04- 27.07 2018	Пета сесия 01.09- 22.12	Шеста сесия 11.01- 25.04	Седма сесия 07.05- 31.07
/					

	2018 г.	г.	2018 г.	2019 г.	2019 г.
Общо внесени законопроекти	39	73	54	60	57
Министерски съвет	17	26	32	29	30
Народни представители	22	47	22	31	27

Таблица 1

Резонен е въпросът защо народните представители са станали толкова активни в упражняването на законодателната инициатива? Причината е, че с промени в Закона за нормативните актове от 2016 г. (ЗИД на ЗНА, Обн., ДВ, бр. 34 от 3 май 2016 г., в сила от 4 ноември 2016 г.), беше въведена оценка на въздействието на проектите за нормативни актове. Съгласно чл. 21, ал. 4 от ЗНА всички проекти на нормативни актове, които се изготвят от Министерски съвет, подлежат на публикуване в Портала за обществени консултации. Докато проектозаконите, които са внесени от народни представители, не се подлагат на обществено обсъждане, към тях не се прилагат строгите изисквания на ЗНА[11] и имат семпли предварителни оценки на въздействието.

И ако от една страна се наблюдава повишена активност от народните представители при упражняване на правото на законодателна инициатива, то от друга – има видимо фактическо изземване на някои конкретни законодателни правомощия на Народното събрание от страна на изпълнителната власт (Трайна е практиката на Конституционния съд в този смисъл. Вж. Решение № 14 от 1992 г., Решение № 8 от 1998 г., Решение № 5 от 2000 г., Решение № 7 от 2010 г., Решение № 11 от 2010 г., както и Мотивите към Решение № 9 от 2016 г., в което Конституционният съд говори за

принципно очертаната „разграничителната линия между основанието и обхвата на законова и подзаконова уредба“). През последното десетилетие се създават закони-рамки, които предвиждат широка нормотворческа компетентност на правителството и на отделните министри.

Формалност се наблюдава и при упражняването на парламентарен контрол от Народното събрание. Ако в предишното десетилетие (2001–2009 г.) имаше опити за недопускане на неудобни въпроси и питання до министър-председателя и отделни министри, то в последните 10 години (2009–2019 г.) освен несъответствие на зададен въпрос или питане се наблюдава и мълчаливо подминаване на зададените въпроси и питання. Основната форма, под която протича парламентарното заседание, е пленарният дебат, при него по презумпция е заложено конкурентното начало (Стефанова 2017: 117). Представените данни по-долу в Таблица 2 показват, от една страна, елегантен начин за избягване на конкуренция между тезите на парламентарното мнозинство и опозицията чрез завишеният брой писмени отговори на отправени въпроси и питання до членовете на правителството. Правилото в Правилника на Народното събрание се обърна през изминалото десетилетие и, ако не е изрично поискан устен отговор по зададените форми, се дължи писмен отговор. Друг извод, който може да бъде направен, от друга страна, е, че има постоянни опити за избягване на конкуренция между мнозинството и опозицията, защото значително се е увеличил броя на въпросите и питаннята, на които не е отговорено през съответната сесия. Тези данни водят до извода, че парламентарното мнозинство и правителството, което то поддържа, избягват публичния дебат в пленарната зала (Източници: 2018, посетен на 01.12.2019 <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia3.pdf, с. 75>; 2018, посетен на 01.12.2019 <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia4.pdf, с. 57>; 2018, посетен на 01.12.2019; <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia5.pdf, с. 115>; 2019, посетен на 01.12.2019; <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia6.pdf, с. 73>; 2019, посетен на 01.12.2019, <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia7.pdf, с. 75>):

Отправени въпроси и питания / Сесия	Трета сесия 11.01- 05.04 2018 г.	Четвърта сесия 16.04- 27.07 2018 г.	Пета сесия 01.09- 22.12 2018 г.	Шеста сесия 11.01- 25.04 2019 г.	Седма сесия 07.05- 31.07 2019 г.
Общо отправени	въпроси 597 питания 29	въпроси 397 питания 17	въпроси 231 питания 24	въпроси 458 питания 19	въпроси 277 питания 14
Какъв отговор е поискан - писмен или устен от въпроси / питания	писмени: 352 устни: 245 _____ писмени:	писмени 255 устни 142 _____ писмени	писмени 271 устни 169 _____ писмени	писмени 290 устни 168 _____ писмени:	писмени 153 устни 124 писмени: 0

	3	2	0	5	устни: 14
	устни: 26	устни 15	устни 18	устни: 14	
Не е отговорено	въпроси 117	въпроси 46	въпроси 51	въпроси 18	въпроси 40
	питания 7	питания 2	питания 2	питания 1	питания 2
Не са допуснати поради несъответствие с ПОДНС	въпроси 7	въпроси 4	въпроси 3		въпроси 2
	питания 2	питания 1	питания 3	няма данни	питания 5

Таблица 2

На трето място, при осъществяване на конститутивни и контролни правомощия в Народното събрание рядко присъства министър-председателя. Като едноличен орган на

изпълнителната власт с обща компетентност, той притежава правомощия, които не могат да бъдат „прехвърляни“ / „преотстъпвани“ / „делегирани“ на друг член на кабинета. Част от тази компетентност е присъщото само и единствено на министър-председателя правомощие – право и задължение лично той да отговаря на въпроси и питання по общата политика на правителството, да информира Народното събрание на всеки шест месеца за приоритетите на председателството на ЕС, да прави предложения за структурата и състава на Министерския съвет при формирането му, да прави предложения за промени в състава и/или структурата на правителството. Сътрудничеството между министър-председателя и Народното събрание, което го е избрало, има два елемента. Формалният елемент е обективизиране на конкретна процедура (депозирание в деловодството на Народното събрание) и материален (лично изразяване на предложението с цел получаване на парламентарна подкрепа).

Неглижирането на парламента от министър-председателят се превърна от прецедент в практика през последното десетилетие. Неговият отказ да присъства в Народното събрание се свежда до отказ за дебат. Едностранните му изявления в социалните мрежи са заявка за институционализирано противопоставяне между лидера на мнозинството и неговите политически противници на полето на медиите, но не в пленарна зала. В Таблица 3 са представени достъпните данни за дадени отговори на въпроси и питання, отправени към министър-председателя. Дадените шест отговора са по отправени въпроси и питання от народни представители от опозицията ((Източници: 2018, посетен на 01.12.2019 <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia3.pdf, с. 77>; 2018, посетен на 01.12.2019 <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia4.pdf, с. 59>; 2018, посетен на 01.12.2019; <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia5.pdf, с. 117>; 2019, посетен на 01.12.2019; <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia6.pdf, с. 75>; 2019, посетен на 01.12.2019, <https://www.parliament.bg/pub/sesii/44NS_sesia7.pdf, с. 76>):

Въпроси и питания, отправени към премиера /	Трета сесия 11.01-	Четвърта сесия 16.04-27.07	Пета сесия 01.09- 22.12	Шеста сесия 11.01- 25.04	Седма сесия 07.05- 31.07 2019

Сесия	05.04 2018 г.	2018 г.	2018 г.	2019 г.	г.
Общо отправени	Няма изрични данни	Няма изрични данни	Няма изрични данни	Няма изрични данни	Няма изрични данни
Устен отговор	0	2	2	0	0
Писмен отговор	2	0	0	0	0

Таблица 3

Представените примери от дейността на Народното събрание ни водят до разбирането, че сътрудничеството между парламента и правителството се свежда до формално осъществени процедури при ограничени възможности за парламентарен дебат. Тези парламентарни практики са неправилни и антипарламентарни, тяхното допускане принизява значението на Народното събрание като общонационален представителен орган.

Негативните парламентарни практики засилват симптомите на постдемокрацията, които можем да видим и в състоянието на гражданското общество. Политическите партии до голяма степен са загубили своя „политически“ облик. Някои юридически лица с нестопанска цел заклеиха политическите партии като излишни и фактически иззеха функциите им на представителство на политическите интереси на гражданите. Наблюдаваме упадък на медиите, възход на имиджмейкърите, а изборите станаха изкъсо контролиран спектакъл или пищно шоу.

В началото на третото десетилетие на XXI в. пред нас стои въпросът „Как да научим парламентарната демокрация в България да се защитава?“ (Медушевский 2004). Единствено и само с легални и легитимни инструменти.

Българската парламентарна демокрация при наложилите се антипарламентарни практики се нуждае от рационализиране чрез подобряване на съществуващата конституционна уредба. Такова рационализиране е в рамките на парламентарната форма на управление при формиране на правителството като задължителен елемент от процедурата да е одобряването на програмата за управление. На следващо място, следва да се обмисли въвеждането на различни процедури за внасяне, обсъждане и приемане на законопроектите, внасяни от Министерския съвет и от отделни народни представители. Възможностите на отделните народни представители да се конкурират с капацитета и ресурсите на изпълнителната власт при подготовката на законопроекти създават усещане за лобизъм и за корупция. На трето място, трябва да се рационализират процедурите, чрез които се упражнява парламентарен контрол върху намеренията и дейността на отделните министри и по-специално на министър-председателя на основата на публичност, политически плурализъм и при зачитане на разделението на властите на законодателна и изпълнителна. На следващо място, по по-категоричен начин трябва да се гарантират правата на опозицията (вкл. чрез достъп до обществени медии при спазване на политическия плурализъм). И на последното място, а може би на първо – повишаване на политическата култура на българските граждани, които са аудитория от аудитории, защото политическото участие на всеки гражданин е необходимо да бъде основано на информиран избор в условията на функционираща публичност.

БИБЛИОГРАФИЯ:

Ангелова 2007: Ангелова, В. *Световното радио. Модели на развитие*. София: Експрес принт ООД, 2007.

Арнолд 2000: Арнолд, Б. *АБВ на радиото*. София: Полис, 2000.

Баламезов 1909: Баламезов, Ст. Учението за разделението на властите и неговото приложение в модерната държава. – В: *Периодическо списание*, № 70, 1909, 80-81.

- Беглов 2002:** Беглов, С. И. *Четвертая власть: британская модель*. Москва: Изд-во МГУ, 2002.
- Близнашки 1995:** Близнашки, Г. Функциите на Народното събрание: политически и конституционни измерения. – В: *Съвременно право*, №1, 1995, 56-66.
- Близнашки 2009:** Близнашки, Г. *Парламентарното управление в България*. София: УИ Св. Климент Охридски, 2009.
- Близнашки 2015:** Близнашки, Г. *Парламентарно право*, София: УИ Св. Климент Охридски, 2015.
- Брадшоу 2008:** Брадшоу, П. Модел на нюзрума на 21-ви век. – В: *Годишник на Департамент Масови комуникации*, НБУ. София: НБУ 2008.
- Буруджиева, Канева 2007:** Буруджиева, Т., Канева, Л. *Политически маркетинг: теория и практика*. София.: Сиела, Българско училище за политика НБУ, 2007.
- Василева 2000:** Василева, М. Американските електронни медии: радио и телевизия. – В: *Медиите във Великобритания и САЩ*. София: Полис, 2000
- Влайков 1905:** Влайков, Т. Бележки върху парламентаризма у нас. – В: *Демократически преглед*, № 3-4, 1905, с. 54.
- Гелър 2003:** Гелър, В. *Как се прави въздействащо радио*. Пловдив: Автоспектър, 2003.
- Жидкова, Крашенинниковой 2004:** Жидкова, О. А., Крашенинниковой, Н. А. (Ред.). *История государства и права зарубежных стран*. Ч. II, Москва: Норма, 2004.
- Киров 1904:** Киров, Ст. Парламентарен режим и персонален режим. – В: *Гражданин*, № 2, 1904, г. I, с. 97.
- Киров 1905:** Киров, Ст. Парламентаризъм и Българската Конституция. – В: *Демократически преглед*, № 9, 1905, с. 199.
- Киров 2004:** Киров, Пл. *Президентът в българския конституционен модел*. София: Сиби, 2004.
- Киселова 2017:** Киселова, Н. Конституционни функции на Народното събрание. – В: *De jure*, № 2 (15), 2017, 152-160.
- Крауч 2012:** Крауч, К. *Постдемокрация*. София: УИ Св. Климент Охридски, 2012.
- Манолов 2005:** Манолов, Г. Политическата комуникация. – Във: *Втори годишник на висше училище Колеж по икономика и администрация*. Пловдив: ИК Марица, 2005.

- Медушевский 2004:** Медушевский, А. Как научить демократию защищаться... – В: *Вестник Европы*, № 4, 2004, <<http://magazines.russ.ru/vestnik/2002/4/med.html>>.
- Методиев, Стоянов 2003:** Методиев, В., Стоянов, Л. (съст.). *Българските конституции и конституционни проекти*, II прер. и доп. изд., София: ИК Петър Берон, 2003.
- Мил 1885:** Мил, Дж. С. *Размишления върху представителното управление*. Ч. първа. София: Книгопечатница Янко С. Ковачевъ, 1885.
- Михайлов 2019:** Михайлов, В. Метамодернизъм и журналистика. – В: *Медии и обществени комуникации*. № 42, София: Изд. УНСС; Алма комуникация. 2019, <<http://www.media-journal.info/?p=item&aid=398>>.
- Осиковски 2017:** Осиковски, М. Старите институции и новите медии. – В: *Медии и обществени комуникации*. №31, Изд. УНСС; Алма комуникация. 2017, <<https://media-journal.info/index.php?p=item&aid=337>>.
- Прутков 2012:** Прутков, Г. В. *История зарубежной журналистики 1800-1929*. Москва: МГУ им. Ломоносов, 2012.
- Прутков 2013:** Прутков, Г. В. *История зарубежной журналистики 1929-2013*. Москва: МГУ им. Ломоносов, 2013.
- Стефанова 2017:** Стефанова, Н. *Политическа реторика. Съвременни тенденции*. София: Св. Климент Охридски, 2017.
- Стойчев 1995:** Стойчев, Ст. Парламентаризмът и парламентарният контрол. – В: *Правна мисъл*, №3, 1995, с. 36.
- Танчев 2003:** Танчев, Е. *Въведение в конституционното право*. Ч. I. София: Сиби, 2003.
- Трубицина 1978:** Трубицина, И. В. Английска журналистика XVII века – от рукописних листков к печатной газете. – В: *Вестник МГУ, Сер. 10: Журналистика*, 1978, № 2, с. 83-92.
- Трубицина 1999:** Трубицина, И. В. *Зарождение и развитие английских периодических изданий в XVII в.* Москва: МГУ им. Ломоносов, 1999.
- Фризон-Рош 2005:** Фризон-Рош, Ф. „Полупрезидентският модел“ като инструмент на прехода в посткомунистическа Европа. България, Литва, Македония, Полша, Румъния и Словения. София: Фондация „Д-р Желю Желев“, 2005.
- Чолаков 1996:** Чолаков, Р. Електронните медии, властта и правото. Опит за преглед на правното положение на радиото и телевизията у нас. – В: *Българско медиазнание*. София: Годишно издание на Сдружение „Балканмедиа“, 1996.

- Bagehot 1873:** Bagehot, W. *The English Constitution*. 2nd ed. London: H. S. King, 1873.
- Bogdanor 1988:** Bogdanor, V. (Ed.) *Constitutions in Democratic Politics*. Aldershot: Policy Studies Institute/Gower 1988.
- Epstein 1968:** Epstein, L. D. Parliamentary Government. – In: *International Encyclopedia of the Social Sciences*. Ed. by D. L. Sills. New York: The Macmillan Company & The Free Press, 1968, vol. 11.
- Gillmor 2004:** Gillmor, D. *We the media: Grassroots Journalism by the people, for the people*. Sebastopol, CA: O'Reilly Media, 2004.
- Glasser 1999:** Glasser, Th. L. *The idea of Public Journalism*. New York: Guilford Press, 1999.
- Grosser 1964:** Grosser, A. The Evolution of European Parliaments. – In: *Daedalus*, Vol. 93, 1964, №1, p. 162.
- Friedlan 2003:** Friedlan, L. *Public Journalism: Past and Future*. Ohio: Kettering Foundation Press, Dayton, 2003.
- Linz 1990a:** Linz, J. The Virtues of Parliamentarism. – In: *Journal of Democracy*, Vol. 1, No 4, Fall 1990, 84-91.
- Linz 1990b:** Linz, J. The Perils of Presidentialism. – In: *Journal of Democracy*, Vol. 1, No 1, Winter 1990, 55-58.
- Peters 1985:** Peters, J.-J. *A History of Television*. Brussels: EBU, 1985.
- Saxby 1990:** Saxby, St. *The age of information*. London: Macmillan, 1990.
- Sorlin 1994:** Sorlin, P. *Mass Media*. London: Routledge, 1994.
- Steven 1993:** Steven, L. *InfoCulture: The Smithsonian Book of Information Age Inventions*. Boston: Houghton Mifflin, 1993.
- Stonier 1983:** Stonier, T. *The Wealth of Information*. London: Methuen, 1983.
- Tanchev 1992:** Tanchev, E. Parliamentarism Rationalized. – In: *East European Constitutional Review*, Vol. 2, №1, Winter 1992, 12-15.

[1] Управлението в България е предвидено да бъде парламентарно (*de iure*), но фактически не е така (*de facto*) пише проф. Ст. Киров. Монархът участва активно в политическия живот на държавата. Неговата роля се повишава поради липсата на конституционни и парламентарни традиции, слабостта и раздробеността на партийната система и политическата незрялост (неопитност) на гражданите.

[2] Анализът на текстовете, които уреждат основните начала на внесените проекти, показва, че на първо място сред безспорните положения, е републиканската форма на държавно управление. Това е отразено в първия текст на всички проекти. В редица предложения се използва и прилагателното „парламентарна“, за да се подчертае модела на републиканизма. В други проекти посредством тълкуване на предложения модел на гъвкаво разделение на властите може да се изведе, че и те възприемат тази конституционна форма на държавно управление, без да споменават изрично, че е парламентарна.

[3] В края на 40-те години на XX в. такова е състоянието на политическата система в загубилите Втората световна война Германия и нейният съюзник Италия, през 70-те години – в отхвърлилите авторитарните диктатури Испания, Португалия и Гърция, а през 1989 г., и особено през последните и месеци, това са страните от Централна и Източна Европа.

[4] Свободата на словото исторически предшества всички останали форми на правото на мнение и възниква след еволюция в цивилизационния процес от древността през свободата на парламентарните дебати в Англия и възможността на всеки депутат да изказва своето мнение без страх за личната си неприкосновеност. Днес политическите представители се ползват с наказателна неотговорност за изказванията и гласуванията си в парламента.

[5] Въпреки липсата на цензура на Острова властта преследва независимата журналистика по други институционализирани начини. След 1712 г. в Парламента се прокарва серия от закони, известни като „данъци върху знанието“, с които икономически се ограничава влиянието на рязко политизираната английска периодика на „седмичните хронисти“ Дефо, Суифт, Стийл, Адисън, Филдинг. Вестникът започва да струва колкото половин агне и десетина килограма хляб. Така до 1855 г. периодиката е информационна привилегия само за имотните класи. Иначе привидно няма никаква политическа, полицейска или църковна цензура.

Друг способ за ограничаване на свободата на словото се осъществява чрез приемането на т.нар. “Stamp Act” през 1765 г. Законът задължава колониите в Британска Америка да печатат на хартия, произведена в Лондон и обозначена със специална “марка”. Това се

отнася до всички печатни материали, вкл. правни документи, вестници, списания, дори карти за игра, които са издавани в Новия свят. Данъкът е непопулярен в Америка, където обществото остро реагира, тъй като не е представено в Парламента, и съответно не е участвало в обсъждането на закона, с който се въвежда данъкът („No taxation without Representation!“). Колониалните асамблеи изпращат петиции и протести до Британския парламент. От своя страна британски производители и търговци, чийто износ се застрашава от американските бойкоты, също оказват натиск над Парламента. Различни вестници и печатни издания публикуват първата си страница под формата на надгробна плоча с цел изразяване на протест. Данъкът не е събиран ефективно и изданията продължават да се разпространяват, без да го заплащат.

[6] Новите медийни технологии възникват постепенно чрез метаморфоза на старите технологии. Характеристиките на медиите се пренасят и осъществяват с помощта на комуникационни кодове – говорим, писмен, цифров. Възникващите форми на комуникация наследяват доминиращите черти на по-ранните форми. Ключови характеристики на новите медии са: интерактивност, дигиталност, хипертекстуалност, виртуалност, активно участие на потребителите, децентрализираност, фрагментарност, мрежови форми за комуникация.

[7] Понастоящем условното движение в посока „от горе надолу“ (навлизане на традиционни институции на политическото във високотехнологичната медиасфера) е по-съществено, отколкото движението „от долу нагоре“ (високотехнологично медиатизиране на традиционни механизми за излъчване на политическо представителство).

[8] Правовата държава все повече става красива фраза в научните съчинения, но реалността наложи нови ценности и практики, които съществено се отклоняват за разбирането за правовост (легалност). Бяха изпразнени от съдържание редица институти (вкл. и конституционни) на социалната държава. Здравето, грижата за социално уязвимите хора (изоставени деца, възрастни хора, лица с увреждания), образованието, културата, дори правосъдието вече са не ценности, а услуги. Липсва социален компромис в България между капиталистическите бизнес интереси и интересите на наемните работници. В обществено-политическия живот и стопанската дейност, формалноправно преценено всичко е в рамките на закона. Същевременно корупцията стана неизменна характеристика

на политическия ни живот. Колкото повече стратегии и органи създаваме, толкова по-силно е усещането за липса на справедливост и за наличие на конфликт на интереси и корупция в управлението.

[9] Член 51, ал. 1 от Правилника за организацията и дейността на 44-то Народно събрание предвижда и към момента такава възможност, въпреки спирането на „Парламентарния канал“ по БНР – „Откритите заседания на Народното събрание се предават пряко от Българското национално радио на определена от него честота, която покрива територията на цялата страна“.

[10] Формално това правило се отнася само до пленарните заседания, в които се провежда парламентарен контрол (чл. 51, ал. 3 от Правилника за организацията и дейността на 44-то Народно събрание).

[11] Съгласно чл. 76, ал. 1 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание „Законопроектите с мотивите към тях и предварителната оценка на въздействието се внасят до председателя на Народното събрание... Когато законопроектите се внасят от Министерския съвет, към тях се прилагат:

1. справка за съответствие с европейското право – при хармонизация;
2. справка за отразяване на получените становища по съответния законопроект;
3. справка за съответствието с Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи и с практиката на Европейския съд по правата на човека.

Когато законопроектите се внасят от народни представители, предварителната оценка на въздействието е съгласно методологията, приложение към правилника.“.

THE PARLIAMENTARY DEBATE – A CRITICAL LOOK AT THE PRACTICE (2009-2019)

Nataliya Kiselova

Ass. Professor at the Faculty of Law, PhD, Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Abstract:

The parliamentary government is a form of governance of a state, a political regime and a „big public debate stage“. The article presents the activities of the National Assembly during the period 2009-2019 as a political regime and a debate stage. It represents a critical analysis of the constitutional and political functions of the Bulgarian Parliament. Negative trends in parliamentary procedures are presented through the implementation of legislative, constitutive and control functions. There is a refusal or avoidance of parliamentary debate between the parliamentary majority and the parliamentary opposition.

Keywords: National Assembly, parliamentary debate, anti-parliamentary practices

ПРЕПОРЪЧИТЕЛЕН	ФОРМАТ	ЗА	ЦИТИРАНЕ
Киселова, Наталия. Парламентарният дебат – критичен поглед върху практиката (2009 – 2019) – В: Медии и език. Електронно списание за научни изследвания по медиен език [онлайн]. 11 януари 2020, № 7 [Реторически тренинги]. ISSN 2535-0587. < http://medialinguistics.com/2020/01/11/parliamentary-debate/ >			

Телевизионен пиар и поведение пред камера. Аудио-визуални стратегии, практики, умения

Поля Иванова

Резюме:

В изследването се разработват няколко теоретични полета – телевизията, тв пиар, поведението пред камера, сравнителната аудио-визуална теория. Развиват се показатели за оценка на медийни практики, свързани с поведението пред камера и тв пиар. Създава се обща класификация на тв пиар.

Ключови думи: телевизия, тв пиар, поведението пред камера, сравнителната аудио-визуална теория.

Телевизионният пиар и поведение пред камера се открояват като акцент в настоящото изследване. Аудио-визуалните стратегии, практики и умения формират съвременната комуникационна среда на развитие на тв пиар. Телевизионният пиар подготвя и визията на участниците в програмите – спрямо личен стил на даден участник, спрямо предаването, в което ще участва и др.

В настоящото изследване се въвеждат общи теоретични щрихи на тв понятия, свързани с тв пиар. Структурира се обща класификация спрямо тв дейност. Изследването се ограничава в историческата ретроспекция на употребата на класически елементи от пиар дейностите в тв среда. Дефинират се основни тв практики, свързани с тв пиар. Сравнителната аудио-визуална теория се включва с теоретико-приложни примери от съвременната дигитална среда.

Теоретични щрихи на тв пиар и поведението пред камера

Класификацията на тв пиар в Теорията на поведението пред камера:

По комуникационен признак (монологичен и диалогичен пиар) – при организирането на пиар събития.

По жанров признак – информационен пиар, публицистичен пиар и художествен/развлекателен пиар. Тв пиар се разработва и в трите жанрови групи в съвременната тв среда.

По технологичен/аудио-визуален фактор – развитие на технологиите – пиар събития с аудио-визуално съдържание в дигитална среда. Телевизионен пиар “със” и “без” журналисти.

Телевизионни участия наричаме формите на телевизионна изява, в които се включват останалите участници в комуникационния процес (освен телевизионните журналисти – репортери и водещи). Тв участия в тв среда се формират в резултат на развитие на тв пиар. Те са основна подготвителна дейност на пиар специалистите при работа с телевизиите.

Видове телевизионни участия спрямо основните телевизионни форми:

- Репортаж – като основен или допълващ елемент. Телевизионните участия се реализират като основен поведенчески елемент чрез едно или няколко поведения в кадър, които подготвят обсъждането на дискусията на представянето на анализираната тема. Репортажът се създава чрез допълващ поведенчески елемент, когато е част от основен журналистически текст зад кадър, а екранната изява от нежурналистически тип е в кратък, допълващ базовата информация вид. Тв пиар изгражда участията в репортажите чрез кратките форми – подготовка на водещи фрази, изречения и тези, които са в основата на репортажите.
- Интервю – главен поведенчески нежурналистически жанр, който показва определена позиция в рамките на новините в кратък информационен вид – предимно по фактологичен признак, а в публицистиката – по аналитичен. Тв пиар изгражда основните тези при подготовката за интервюто спрямо водещите факти по темата.
- Телевизионно предаване – основен събеседник/ци; в рамките на даден тв репортаж в предаването; публика като допълващ поведенчески фактор. Тв пиар подготвя събеседниците за участие в дадена предаване.
- Телевизионен филм – дадено екранно присъствие в рамките на определен, разработван жанр се трансформира във вид сюжетна линия чрез присъствие в цялото